

Головко О. Г., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Харків, Україна

ORCID ID: 0000-0001-6502-4562

e-mail: elena.golovko13@gmail.com

Губарєв О. О., кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування, Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7362-6456

e-mail: gubarev.ao1966@gmail.com

Пономарьова А. Ю., магістр, Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи, м. Харків, Україна

ORCID ID: 0000-0002-4861-5229

e-mail: aj.ponomarova@gmail.com

Удосконалення управління кредитоспроможністю підприємств

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність управління кредитоспроможністю, здійснено огляд поняття, що наводиться різними дослідниками. Проведений критичний аналіз дозволив сформулювати власне визначення дефініції «кредитоспроможність підприємства». Розкрито складові критерії оцінки кредитоспроможності підприємства за «правилом п'яти сі», яке охоплює: характер, фінансові можливості, гроші, забезпечення кредиту та можливості. Наведені теоретичні положення проілюстровано на прикладі діяльності ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика». Досліджено та оцінено фінансовий стан підприємства та виявлено проблеми щодо управління кредитоспроможністю підприємства. На основі проведеного аналізу сформульовано пропозиції та рекомендації для підвищення ефективності управління кредитоспроможністю підприємства. Запропоновано основні сили підприємства направити на скорочення та ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю через факторинг та введення систематичної перевірки платіжної дисципліни та ділової репутації дебіторів підприємства і щоденний моніторинг стану дебіторської заборгованості, за порушення умов договору запропоновано втілити систему нарахування пені та штрафів.

Ключові слова: фінансування; залучений капітал; кредитоспроможність; управління; діагностика банкрутства; методи оцінки кредитоспроможності; фінансовий стан.

Golovko Olena, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Finance, Banking and Insurance Department Kharkiv Educational and Scientific Institute of SHEI «Banking University», Kharkiv, Ukraine

Gubarev Oleksandr, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Management and Administration Department, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine

Ponomarova Alina, Master of Kharkiv Educational and Scientific Institute of SHEI «Banking University», Kharkiv, Ukraine

Improvement of Credit Ability Management of Enterprises

Abstract. Introduction. The article substantiates the necessity of credit management, reviews the concept presented by various researchers. The methods of credit worthiness are systematized by the different types. The critical analysis allowed us to formulate our own definition of "enterprise creditworthiness". Through the «five c» rule the constituent criteria for enterprise's creditworthiness assessing were revealed. There were character, capacity to pay, cash, collateral and conditions.

Purpose. Developing of theoretical provisions and practical recommendations for improving the enterprise's credit management level are the main article purposes.

Results. Objective assessment of the financial company position and consideration of possible risks are the key factors in effective credit management, which can help to prevent unjustified borrowing, ensure timely and complete repayment of loans, reduce the risk of non-payment and improve the efficiency of management. Effective creditworthiness management requires the integration of the retrospective development and prospective analysis with a large-scale involvement of the economic-mathematical methods and modern information technologies. It's urgent to develop a comprehensive model of enterprise's credit management that would consider inflation risk, industry and production features of the entity.

Conclusions. The methodical approach to estimate creditworthiness of enterprise has been proposed in the article for enterprises. We had analyzed the credit ratio in dynamics for PJSC «Kharkiv biscuit factory». In our opinion, for improving the credit management level, the enterprise should pay attention to receivable management, setting a limit on receivables, the excess

of which must cease to provide services to a debtor. However, it's still the major indicators for improving the quality of credit assessment are focusing on industry-specific business characteristics, business size and management quality assessment will help borrowers. So, the main positions and conclusions of the research, were given in the article, can be used in enterprise's practical activity.

Keywords: financing; attracted capital; creditworthiness; management; bankruptcy diagnostics; methods of creditworthiness assessment; financial condition.

JEL Classification: G21.

Постановка проблеми. У теперішніх економічних умовах неможливо уявити ефективну господарську діяльність підприємства без постійного залучення позикового капіталу, що сприяє не лише підвищенню ефективності господарської діяльності, але й прискоренню руху його фінансових та матеріальних ресурсів, підвищенню ефективності використання капіталу, зниженню строків окупності інвестицій, розширенню обсягів та сфери діяльності, формуванню різних цільових фондів грошових коштів, а в кінцевому підсумку – підвищенню ринкової вартості підприємства, при цьому залучення позикового капіталу характеризується і низкою недоліків, основним з яких є наявність ризику неповернення позик, що зумовлює необхідність застосування комплексного підходу до управління кредитоспроможністю підприємства, який забезпечував би можливість отримувати та використовувати позикові фінансові ресурси у межах часових і вартісних параметрів, визначених кредитною угодою. Якість управління кредитоспроможністю підприємства впливає на всі аспекти його виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності, які мають динамічно змінюваний характер. Це спричиняє необхідність дослідження нових пріоритетних напрямів вдосконалення управління кредитоспроможністю підприємства, що буде основою ефективності використання та своєчасного й повного повернення залучених фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем управління кредитоспроможністю підприємств присвячено значну кількість наукових публікацій. Дану проблематику широко висвітлювали у своїх працях такі вчені, як: В. Борисова, Е. Брігхем, Л. Гапенські, М. Дем'яненко, П. Гайдуцький, В. Жук, П. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Ю. Лупенко, М. Малік, А. Мороз, О. Непочатенко, О. Петрук, П. Саблук, В. Галасюк, А. Градов, М. Ковбасюк, Л. Белих, Я. Чайковський, В. Смоляк та інші. Проте проблему не можна вважати достатньо вичерпаною, бо донині залишається багато спірних питань, які потребують подальшого вивчення та наукового обґрунтування їх ефективного вирішення. Серед них варто вказати на відсутність рекомендацій з обґрунтування мети, завдань, характеристики та основних етапів процесу кредитування, виявлення чинників впливу на управління кредитоспроможністю підприємства, методології та технології вибору показників її оцінки, відсутності уніфікованого, загальноприйнятого методичного підходу до якості та ефективності управління кредитоспроможністю.

Формулювання цілей дослідження. Головною метою дослідження є розроблення теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо виявлення основних проблем в управлінні кредитоспроможністю вітчизняних підприємств та підвищення рівня управління нею, а також дослідження й оцінка фінансового стану підприємства з формулюванням пропозицій і рекомендацій щодо покращення рівня управління кредитоспроможністю підприємств в сучасних умовах розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні для України питання забезпечення платоспроможності підприємства та запобігання його банкрутства є відкритим. Важливим є не тільки забезпечення процесу відновлення платоспроможності під час проведення процедури банкрутства, а і створення системи запобігання кризового стану [8]. У сучасних умовах гостро постало питання щодо забезпечення належного рівня кредитоспроможності підприємств. Нині ще не склалося однозначного розуміння сутності та тлумачення змістового наповнення цього поняття [9]. У чинних нормативно-правових актах України зустрічається інтерпретація цього поняття, що переважно зводиться до наявності передумов для одержання і погашення кредиту, здатності позичальника своєчасно й повною мірою погасити кредит, ймовірності його повернення. Схожі тлумачення знаходимо і в наукових публікаціях (табл.1).

Результати аналізу численних визначень дозволили сформулювати власне визначення «кредитоспроможності підприємства» – це змога підприємства не просто залучити позиковий капітал, але й у повному обсязі та у визначені терміни розрахуватися за всіма своїми борговими зобов'язаннями. Вона формується в результаті його економічної діяльності та демонструє, наскільки ефективно здійснюється управління власними фінансовими ресурсами та раціонально поєднується використання і власних, і позикових коштів та їх вкладення у власний капітал. Виходячи з вищезазначеного, управління кредитоспроможністю підприємства можна визначити як сукупність управлінських дій, яка спрямована на розробку і реалізацію управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням достатнього потенціалу підприємства та його ефективної діяльності для залучення позикового капіталу та його повного повернення і сплати відсотків за користування ним.

Таблиця 1 Аналіз визначення поняття «кредитоспроможність» підприємства

Автор	Сутність поняття «кредитоспроможність»
Белих Л. [1]	Спроможність підприємства або приватної особи залучати позиковий капітал і в майбутньому належним чином обслуговувати свій борг.
Галасюк В. [3]	Спроможність позичальника за конкретних умов кредитування в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності.
Градов А. [4]	Спроможність позичальника повністю і в строк розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.
Ковбасюк М. [9]	Наявність у потенційного позичальника передумов для отримання кредитів, своєчасної сплати процентів за користування ними й погашення основного кредитного боргу в установлені строки.
Смоляк В. [13]	Спроможність позичальника погасити свої боргові зобов'язання шляхом залучення вторинного джерела застави.

Джерело: систематизовано авторами на підставі [1, 3, 4, 9, 13]

Зрозуміло, що метою управління кредитоспроможністю підприємства має бути підтримка її на такому рівні, при якому кредитори будуть готові надати підприємству кредит, а підприємство буде спроможне його повернути без великого ризику.

У процесі досягнення поставленої мети мають бути вирішені наступні завдання: забезпечення достатнього та стабільного рівня платоспроможності й фінансової стійкості підприємства; формування прийняттого рівня ліквідності активів підприємства; формування оптимальної структури капіталу підприємства «за якого забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість» [1]; цільове використання позикового капіталу, забезпечення достатнього рівня ефективності

використання залученого позикового капіталу; визначення і використання найбільш ефективних методів і видів кредитування, мінімізація витрат щодо залучення позикового капіталу.

Управління кредитоспроможністю підприємства здійснюється за допомогою реалізації наступних функцій: планування, регулювання, контроль. П.І. Гайдучкий та В.М. Жук вводять до цього переліку бухгалтерський облік як інструмент виявлення трансакційних витрат, обсяг яких здатен впливати на кредитоспроможність підприємства [2].

Оцінка кредитоспроможності підприємства — складова системи управління кредитоспроможністю підприємств. У американській практиці для оцінки кредитоспроможності широко застосовується «правило п'яти сі», у якому критерії відбору підприємств-позичальників позначені символами, що починаються з літери «сі» (табл.2) [6].

Таблиця 2 Аналіз складових критеріїв «правила п'яти сі»

№	Назва критерію	Опис
1.	Character	Характер: мета кредиту, кредитна історія клієнта, досвід клієнта в складанні прогнозів.
2.	Capacity to pay	Фінансові можливості, здатність позичати кошти.
3.	Cash	Гроші: прибуток, дивіденди, обсяги продажів у минулому, достатність планованого грошового потоку, наявність ліквідних резервів.
4.	Collateral	Забезпечення кредиту: право власності на активи, їх термін служби, ймовірність морального старіння, залишкова вартість.
5.	Conditions	Умови: стан клієнта в галузі, конкурентоспроможність продукції, чутливість клієнта і галузі до зміни стадій ділового циклу та зміни технологій.

Джерело: систематизовано авторами на підставі [6]

Цей метод оцінювання кредитоспроможності позичальника став досить популярним завдяки вдалому поєднанню в них аналізу особистих і ділових якостей позичальника. Кожний з методів та інструментів не позбавлений певних недоліків, тому їх рекомендується використовувати в сукупності й доповнювати оглядом аналогічних показників по групі рівних підприємств чи їх середньогалузевими значеннями. Для підтримки необхідного рівня

кредитоспроможності підприємства ставляться проміжні задачі визначення і регулювання коефіцієнтів та показників його господарського стану. Наприклад, підтримка необхідного рівня ліквідності. Відповідно до вимог «Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків», банки, аналізуючи платоспроможність, обов'язково розраховують коефіцієнти миттєвої, поточної та

загальної ліквідності. Зокрема, оптимальне теоретичне значення коефіцієнта загальної ліквідності – не менше 2,0. Якщо значення показника є вищим 1,5 – підприємство є платоспроможним і його якісні показники підтверджують тенденцію подальшого економічного розвитку. Необхідно зауважити, якщо значення показника перевищує рівень 2,0–2,5 - це свідчить про наявність невикористаних резервів і ставить під сумнів потребу в кредиті. Тобто, дуже високі значення коефіцієнтів ліквідності оцінюються негативно, як і занадто низькі, оскільки це свідчить про нераціональне використання коштів або високий рівень дебіторської заборгованості, що в майбутньому може призвести до погіршення фінансових показників діяльності підприємства.

Слід розглянути й результати застосування методології множинного дискримінантного аналізу, який діє при широкій репрезентативній вибірці підприємств, що диференціюються за галузями та за масштабами. Однією з перших класифікаційних моделей такого типу вважається «модель Зета» (Zeta model), яку розробили американські економісти наприкінці 70-х рр. ХХ ст. У числовому вимірі ключовий параметр «Z» обраховують, використовуючи певне рівняння, змінні параметри якого описують окремі базові характеристики суб'єкта господарювання – його ліквідну позицію, швидкість обороту капітальних ресурсів тощо. При цьому підприємство включають до числа надійних, коли даний коефіцієнт наблизений до визначеної величини, а якщо отриманий коефіцієнт є нижчим від критичного значення, то фінансове становище такого підприємства є сумнівним і йому не рекомендована видача кредиту. Модель Альтмана –

одна з найвідоміших моделей множинного дискримінантного аналізу, яка розраховується за формулою:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5,$$

де: Z – рівень ризику банкрутства;

1,2; 1,4; 3,3; 0,6; 0,999 – константи;

X₁ – співвідношення власного оборотного капіталу до сукупних активів;

X₂ – співвідношення чистого прибутку до сукупних активів;

X₃ – співвідношення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування до сукупних активів;

X₄ – співвідношення між власним і залученим капіталом;

X₅ – співвідношення чистого доходу (виторгу) від реалізації продукції до сукупних активів.

В залежності від отриманих значень можна зробити висновки:

Z < 2,675 – підприємство знаходиться в групі банкрутів;

Z > 2,675 – підприємство знаходиться в групі успішних.

Базою дослідження обрано ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика», яке здійснює наступні види діяльності: виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання; виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів; гуртову торгівлю цукром, шоколадом і кондитерськими виробами [12]. Основні фінансові показники діяльності ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика» за 2016-2018 рр. наведено в табл.3.

Таблиця 3 Основні фінансові показники діяльності ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика», грн

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1862958	2023496	1976741
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1614356	1725734	1707561
Чистий фінансовий результат: прибуток	131817	161350	86817

Джерело: розраховано авторами на підставі [5]

Так, діяльність підприємства в цілому ефективна, хоча дохід від реалізації продукції у 2018 р. зменшився на 46 755 грн у порівнянні з аналогічним показником минулого року, що вплинуло на незначне зменшення чистого фінансового результату (прибутку) на 74 533 грн у 2018 році. Проведемо розрахунки коефіцієнтів фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика» за 2016-2018 рр. (табл.4).

Проведені розрахунки показників ліквідності підприємства свідчать про те, що сталися негативні зміни протягом 2018 р., коли коефіцієнт склав 0,46 у порівнянні з 0,66 у 2017 р. та 0,51 у 2016 р. Коефіцієнт знаходиться в нормі, отже, значна частина короткострокової заборгованості може бути покрита найбільш ліквідними активами: грошовими коштами та їх еквівалентами, поточними фінансовими інвестиціями [15].

Коефіцієнт покриття дещо зменшився у 2018 р. у порівнянні з 2017 р., але коефіцієнт більший за одиницю, що свідчить про те, що на підприємстві досить ліквідних активів та прирівняних до них коштів для погашення поточних пасивів. У 2018 році цей показник збільшився на 1,9, що свідчить про те, що підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які сформувалися завдяки власним джерелам.

Проведемо діагностику ймовірності банкрутства підприємства, розрахувавши показник за моделлю Альтмана:

$$Z = 1,2 * 0,574 + 1,4 * 0,118 + 3,3 * 0,137 + 0,6 * 11,491 + 0,999 * 1,519 = 9,772 > 2,675$$

Даний розрахунок показує, що підприємство знаходиться в групі успішних. Для підтримки рівня

кредитоспроможності на належному рівні підприємству необхідно розробити відповідний регламент управління дебіторською заборгованістю, де обов'язково повинні бути вказані посадові особи, які беруть участь у процесі.

Таблиця 4 Коефіцієнти фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика»

Коефіцієнт	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Бажане значення/результат
Рентабельність активів	1,78	1,69	1,48	> 0
Рентабельність власного капіталу	1,08	1,04	0,99	> 0
Рентабельність діяльності	0,14	0,15	0,08	> 0
Коефіцієнт автономії	0,92	0,9	0,92	> 0,5
Коефіцієнт фінансування (фінансової стабільності)	11,3	8,68	11,49	0,67-1,5 < збільшення
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,88	0,84	0,88	> 0,1
Коефіцієнт маневровості власного капіталу	0,65	0,62	0,61	> 0,1 зменшення
Коефіцієнт оборотності активів	1,78	1,69	1,48	зменшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	22,76	23,03	21,8	зменшення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,39	4,72	4,08	зменшення
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	82	76,27	88,24	збільшення
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	13,71	13,33	14,26	збільшення
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	7,31	6,48	6,53	збільшення
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	11,11	11,56	9,34	зменшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,97	1,86	1,63	зменшення
Коефіцієнт покриття	8,6	6,59	8,49	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	5,16	4,33	5,72	> 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,51	0,66	0,46	> 0, зменшення
Чистий оборотний капітал (тис. грн)	655047	722163	771519	< 0, збільшення

Джерело: розраховано авторами за матеріалами [5]

Крім того, необхідно запровадити процедуру на підприємстві. Управління дебіторською заборгованістю має містити такі обов'язкові процедури: регулярну роботу з поточною дебіторською заборгованістю; облік розрахунків з дебіторами; претензійну роботу з простроченою дебіторською заборгованістю; аналіз і ранжування дебіторської заборгованості (за датою виникнення, за сумою, по менеджерах, відповідальних за роботу з даними дебіторами, тощо); претензійну роботу з простроченою дебіторською заборгованістю; процедуру стягнення простроченої дебіторської заборгованості через суд [14].

Доцільно встановити в ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика» ліміт на дебіторську заборгованість, при перевищенні якого має припинятися надання послуг дебітором.

Крім того, необхідно вести систематично перевірку платіжної дисципліни та ділової репутації дебіторів підприємства та щоденний моніторинг стану дебіторської заборгованості.

Одним з найбільш дієвих інструментів, що дозволяють максимізувати потік грошових коштів і знизити ризик виникнення простроченої дебіторської заборгованості, є система пені та штрафів.

Крім перелічених заходів з оптимізації структури балансу для підтримки своєї платоспроможності ПрАТ

«Харківська бісквітна фабрика» повинно домогтися збалансованості грошових потоків, оскільки дефіцит грошових ресурсів негативно впливає на результати господарської діяльності. Так, при дефіцитному грошовому потоці знижується ліквідність і рівень платоспроможності підприємства, що призводить до зростання простроченої заборгованості підприємства за кредитами банку, постачальникам, персоналу з оплати праці [14].

Балансування і синхронізація грошових потоків ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика» може бути відрегульована платіжним календарем, який можна скласти на кожен місяць. Платіжний календар дасть можливість фінансовим службам підприємства здійснювати оперативний контроль за надходженням і витратами грошових коштів.

Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикового капіталу. Використання позикового капіталу дозволяє суттєво розширити обсяги господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різних цільових фондів, а в кінцевому підсумку – підвищити ринкову вартість підприємства. Отже, виникає необхідність розробки нових напрямів вдосконалення оцінки кредитоспроможності, у тому

числі з урахуванням галузевих особливостей діяльності підприємства.

Чинні методики оцінки кредитоспроможності, на нашу думку, не враховують деякі фактори, що мають значний вплив на фінансовий стан та платоспроможність підприємства-позичальника.

Систематизувавши науково-практичні дослідження в галузі кредитного аналізу і прогнозування надійності підприємств, можна стверджувати про існування різних підходів до класифікації методів аналізу кредитоспроможності підприємств.

У процесі оцінки кредитоспроможності позичальника отримані показники прибутковості аналізуються в динаміці, а також у зіставленні із середньогалузевими значеннями та за окремими видами економічної діяльності [6].

З метою підвищення якості оцінки кредитоспроможності позичальниками пропонуємо більше акцентувати увагу на галузевих особливостях діяльності підприємства, розмірі бізнесу та оцінці якості менеджменту. При цьому теоретичні (рекомендовані) значення показників, що використовуються при оцінці та аналізі

кредитоспроможності, розглядаються як середні для будь-яких підприємств, незалежно від галузі, специфіки діяльності та розмірів – це знижує ефективність аналізу.

Значення коефіцієнтів абсолютної ліквідності для підприємств торгівлі та сільського господарства не можуть бути однаковими. Використання галузевих значень коефіцієнтів, які б враховували особливості технологічних процесів та тривалість ділового циклу підприємств, дозволить отримати більш точну картину реального становища підприємства. Так, основні критерії оцінювання кредитоспроможності підприємства-позичальника наведені в табл.5.

До додаткових критеріїв оцінювання кредитоспроможності підприємства-позичальника варто віднести фактори суб'єктивного характеру: ефективність системи управління підприємством; ринкова позиція позичальника і його залежність від циклічних та структурних змін в економіці та галузі; професіоналізм керівництва; склад засновників; історія погашення кредиторської заборгованості в минулому [7].

Таблиця 5 Основні критерії оцінювання кредитоспроможності підприємства-позичальника

№	Критерій	Пояснення
1.	Забезпеченість підприємства власними коштами	Щонайменше на 50% від загальної суми витрат, які воно здійснює.
2.	Репутація підприємства	Кваліфікація та здібності керівника, дотримання ділової етики, договірної та платіжної дисципліни.
3.	Оцінка продукції, яка випускається, наявність замовлень на її реалізацію, характер послуг, що надаються	Конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках, попит на продукцію та послуги, обсяги експорту, ступінь залежності попиту на продукцію від сезонності та ін.
4.	Економічна кон'юнктура	Перспективи розвитку підприємства-позичальника, наявність або потенційна можливість джерел для фінансування та капіталовкладень.
5.	Ринкова кон'юнктура	Перспективи розвитку ринку даного товару чи послуги, позиціонування товару чи послуги позичальника, темпи зростання ринку, сезонність та інші фактори.

Джерело: систематизовано авторами на підставі [7]

Використання стандартних підходів для характеристики підприємства — основний недолік української системи, тому оцінка кредитоспроможності має базуватися на індивідуальному підході до кожного позичальника.

Таким чином, використання системного підходу до обстеження кредитоспроможності підприємства дозволяє найбільш повно вивчити як саму кредитоспроможність підприємства, так і керування нею, а керівникам підприємств усвідомити переваги наукових підходів до організації та функціонування підприємства у цілому.

Висновки. Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства та врахування можливих ризиків виступають ключовими факторами ефективного управління кредитоспроможністю, що дозволяє запобігти невиправданому залученню позикового капіталу, забезпечити своєчасне і повне повернення

позичок, знизити ризик неповернення платежу і тим самим підвищити ефективність господарювання. Управління кредитоспроможністю на підприємстві повинно здійснюватися безперервно, на основі ґрунтовного аналізу цільової сумісності діяльності підрозділів, наукових підходів до методів ефективного обстеження та управління. Ефективне управління кредитоспроможності підприємства вимагає об'єднання розробок ретроспективного і перспективного аналізу із масштабним залученням економіко-математичних методів та сучасних інформаційних технологій. Актуальною є розробка комплексної моделі управління кредитоспроможності підприємства, яка б враховувала інфляційний ризик, галузеві та виробничі особливості суб'єкта господарювання.

Література:

1. Бельх Л. П. Реструктуризация предприятия: учеб. пособ. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2015. 514 с.
2. Гайдуцький П. І., Жук В. М. Облік трансакційних витрат – вагомий фактор конкурентоспроможності в сучасній економіці. *Облік і фінанси АПК*. 2012. № 3. С. 9-19.
3. Галасюк В. В. Оцінка кредитоспроможності позичальника (зіставлення умов кредитування і здатності позичальника генерувати FSC-потоки). *Вісник Національного банку України*. 2002. Вип. 11. С. 42-47.
4. Градов А. П. Кредитування: теорія і практика: навч. посіб. Київ : Знання, 2000. 215 с.
5. Державна установа «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України». URL: <https://smida.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2020).
6. Дутченко О. О. Врахування галузевого фактора при визначенні кредитного рейтингу позичальника. *Економічний простір*. 2017. № 45. С. 148-154.
7. Жук В. М. Пріоритетність обліково-фінансової складової у залученні земель сільськогосподарського призначення до економічного обороту. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2012. № 56, т. 1. С. 37-47.
8. Клемпарський М. М., Косарева І. П. Використання страхування у створенні механізму запобігання банкрутства підприємств. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. № 23. т. 2. С. 156-166.
9. Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємства: навч. посіб. Київ : Видавничий дім "Скарби", 2001. 336 с.
10. Єпіфанов А. О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія. Суми : УАБС НБУ, 2007. 286 с.
11. Пономарьова А. Ю. Управління кредитоспроможністю підприємства. *Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика : 2019 рік* : матеріали III Всеукр. наук- практ. інт-конф., 28 лист. 2019 р. Київ : КУБГ, 2019. С. 63-67.
12. Приватне акціонерне товариство «Харківська бісквітна фабрика». URL: <http://biscuit.com.ua/> (дата звернення: 30.04.2020).
13. Смоляк В. А. Проблеми удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальника банку. URL: <http://www.rusnauka.com> (дата звернення: 30.04.2020).
14. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ, 2011. 554 с.
15. Холодна Ю. Є., Пустовгар С. А, Морозова Н. Л., Пасічник І. В. Побудова моделі мінімізації фінансових ризиків машинобудівних підприємств. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3(26), 341-348.

References:

1. Belykh, L. P. (2015). Enterprise restructuring (2nd ed.). Moscow: *JuNY TY-DANA*, 399 [in Rus.].
2. Ghajducjkyj, P. I. & Zhuk, V. M. (2012). Transaction cost accounting is a significant factor in competitiveness in today's economy. *Oblik i finansy APK*, 3, 39-19 [in Ukr.].
3. Ghalasjuk, V. V. (2002). Assessment of the borrower's creditworthiness (comparison of credit conditions and borrower's ability to generate FSC flows). *Visnyk Nacionaljnogho banku Ukrajinu*, 11, 42-47 [in Ukr.].
4. Ghradov, A. P. (2000). Lending: Theory and Practice. Kyiv, 215 [in Ukr.].
5. State Agency "Stock Market Infrastructure Development Agency of Ukraine". Retrieved from: <https://smida.gov.ua/> [in Ukr.].
6. Dutchenko, O. O. (2017). Consideration of industry factor in determining the credit rating of the borrower. *Ekonomichnyj prostir*, 45, 148-154 [in Ukr.].
7. Zhuk, V. M. (2012). Priority of accounting and financial component in attracting agricultural land to economic turnover. *Zbirnyk naukovykh pracj Vinnycjkojho nacionaljnogho aghrarnogho universytetu*, 1 (56), 37-47 [in Ukr.].
8. Klemparskyi, M. & Kosarieva, I. (2017). Use of insurance in creation of the mechanism for prevention of banquilation of enterprises. *Financial And Credit Activity: Problems Of Theory And Practice*, 2(23), 156-166. doi: <http://dx.doi.org/10.18371/fcaptp.v2i23.121464>.
9. Kovbasjuk, M. R. (2001). Economic analysis of commercial banks and enterprises. Kyiv : Vydavnychyj dim "Skarby", 336 [in Ukr.].
10. Jepifanov, A. O. (2007). Assessment of creditworthiness and investment attractiveness of business entities. Sumy : *UABS NBU* [in Ukr.].
11. Ponomarova, A. (2019). Enterprise's creditworthiness management. *Perspektyvy rozvytku upravlinsjkykh system u socialnij ta ekonomichnij sferakh Ukrajinu: teorija i praktyka* [Prospects for the development of management systems in the social and economic spheres of Ukraine: theory and practice], Vseukrains'ka naukovo-praktychna internet-konferentsiia [All-Ukrainian scientific and practical Internet conference]. Kyiv : KUBH, 63-67 [in Ukr.].
12. Private Joint-Stock Company "Kharkov Biscuit Factory". *Official web-site*. Retrieved from: <http://biscuit.com.ua/> [in Ukrainian].
13. Smoljak, V. A. Problems of improving the creditworthiness of a bank borrower. Retrieved from: <http://www.rusnauka.com> [in Ukr.].
14. Tereshhenko, O. O. (2011). Financial activities of business entities. Kyiv : Znannia, 554 [in Ukr.].
15. Kholodna, Y., Pustovhar, S., Morozova, N. & Pasechnik, I. (2018). Machine-building enterprises financial risks minimization models building. *Financial And Credit Activity: Problems Of Theory And Practice*, 3(26), 341-348. doi: <http://dx.doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.144281>.

